

VAN BINNEN NAAR BUTTEN

Inspiratie- en dialoogdossier bij documentaireserie Nederland van Binnen
Voor bestuurders, raadsleden, professionals en bewoners in het openbaar bestuur

INHOUD

- Introductie	p. 2
- Werkbladen per aflevering	
Aflevering Heerlen-Noord	p. 4
Aflevering Bospolder-Tussendijken, Rotterdam	p. 8
Aflevering Oudeschip, het Hogeland	p. 12
Aflevering Oud-Krispijn, Dordrecht	p. 16
Aflevering Amsterdam	p. 20
Aflevering Heeten, Raalte	p. 24
- Individuele reflectievragen	p. 28

Introductie

Dit inspiratie- en dialoogdossier helpt je om samen met anderen te onderzoeken hoe we de alledaagse democratie kunnen versterken. Door te kijken, te luisteren en te reflecteren. Het dialoogdossier is opgedeeld in werkbladen per aflevering en een set individuele reflectievragen bij de serie.

Het doel van de werkbladen per aflevering en de individuele reflectievragen is niet om 'goede antwoorden' te vinden. Het gaat om bewustzijn, dialoog en eigenaarschap: samen onderzoeken, herkennen en reflecteren op wat er speelt en ontdekken welke stappen je zelf kunt zetten.

Ons advies is: kijk de hele aflevering en pak daarna aan de hand van het werkblad de fragmenten die we adviseren er eventueel opnieuw bij. Dat gaat het gesprek beter maken.

Werkbladen per aflevering

Bij elke aflevering van de documentaireserie hoort een werkblad. Deze werkbladen zijn praktische hulpmiddelen die je ondersteunen om stil te staan bij wat je ziet en ervaart. Per aflevering zoomen we in op twee thema's die te maken hebben met de alledaagse democratie. Deze pluizen we uit langs drie hoofdvragen:

- Wat zie je?
- Wat doe jij in je eigen omgeving?
- Wat zou jij anders kunnen doen?

Op elk werkblad vind je een aantal inzichten die uit de aflevering te halen zijn, een link naar illustratieve fragmenten uit de aflevering en vragen/werkvormen die reflectie aanwakken. Je kunt de werkbladen gebruiken voor je eigen verdieping of als startpunt voor een gesprek in een groep.

De thema's waar we op reflecteren

De vragen en werkbladen zijn gebaseerd op vier thema's die belangrijk zijn voor een sterke alledaagse democratie. Deze thema's hebben we hieronder toegelicht.

Thema	Kernvraag	Toelichting
Meervoudige werkelijkheden	Hoe overbrug je de kloof tussen systeem en leefwereld?	Burgers, professionals en bestuurders 'ontmoeten' elkaar vanuit verschillende werelden: systeem (regels, procedures, juridische kaders) versus leefwereld (ervaring, emotie, relaties). Botsingen ontstaan waar deze werelden elkaar niet verstaan.
	afleveringen:	Heerlen-Noord, Bospolder-Tussendijken, Amsterdam
Emotie, pijn en verlies	Hoe geef je erkenning aan wat mensen meemaken?	Democratie gaat niet alleen over besluiten, maar ook over erkenning geven aan wat mensen meemaken. In gebieden waar mensen te maken hebben gehad met verlies (van veiligheid, eigendom, leefomgeving of vertrouwen), spelen emoties als verdriet, boosheid en wanhoop een grote rol. Ruimte voor deze ervaringen én erkenning ervan zijn onmisbaar voor herstel van vertrouwen en verbinding.
	afleveringen:	Oudeschip, Oud-Krispijn
Macht en ongelijkheid	Hoe ga je bewust om met invloed en macht?	Democratische processen zijn niet machtsvrij. Toegang tot invloed, informatie en taal is ongelijk verdeeld. Machtsbewust handelen betekent actief werken aan inclusie en transparantie en het doorbreken van witte vlekken.
	afleveringen:	Oudeschip, Amsterdam, Heeten
Democratisch weefsel	Hoe versterken we verbinding en veerkracht in gemeenschappen?	Een gezonde democratie leeft in het dagelijks weefsel van gemeenschappen: mensen die elkaar kennen, op elkaar letten, verschillen verdragen en samen zorgdragen. Waar dit weefsel sterk is, ontstaat veerkracht, zeggenschap en sociale rechtvaardigheid. De overheid speelt hierin een dubbele rol: zij kan het weefsel versterken door nabijheid en vertrouwen, maar ook verzwakken door overmatige controle of afstand.
	afleveringen:	Heerlen-Noord, Bospolder-Tussendijken, Oud-Krispijn, Heeten

Individuele reflectievragen

Naast de werkbladen zijn er ook individuele reflectievragen bij de serie. Deze vragen kun je gebruiken als je de documentaire zelf bekijkt, op een moment dat jou uitkomt. Ze zijn bedoeld voor persoonlijke verdieping, maar kunnen ook een startpunt zijn voor een gesprek met anderen.

Werkblad **Heerlen-Noord**

WAAR ZIJN WE ?

We zijn in Heerlen-Noord, bij de Buurttuin van Kim en Domi. Een plek waar mensen samenkomen, verhalen delen en eigenaarschap ervaren. In deze aflevering onderzoeken we hoe alledaagse democratie ontstaat in een wijk waar systeem- en leefwereld elkaar raken en soms botsen.

Met dit werkblad onderzoeken we met elkaar hoe de alledaagse democratie hier vorm krijgt. De kernvragen waar we op reflecteren zijn:

- Hoe overbrug je de kloof tussen systeem- en leefwereld?
- Hoe versterken we verbinding en veerkracht in gemeenschappen?

INHOUD VAN HET WERKBLAD

In dit werkblad werken we met:

- de belangrijkste inzichten uit deze aflevering,
- drie centrale vragen met toegespitste werkvorm
- en relevante handvatten vanuit wetenschap en praktijk.

Belangrijkste inzichten uit deze aflevering

Meervoudige werkelijkheden: hoe overbrug je de kloof tussen systeem- en leefwereld?

Botsingen zijn niet het gevolg van onwil, maar van verschillende werelden. In deze aflevering zien we het op verschillende momenten botsen, maar zien we ook wat er gebeurt als je dat weet te overbruggen. Dat levert veel waarde op.

Taal en symbolen sturen macht en betekenis. Veel bewuster daarmee omgaan kan helpen om de kloof niet te vergroten (zoals bij de buurtconciërge rol), maar juist te overbruggen.

Democratisch weefsel: hoe versterken we verbinding en veerkracht in gemeenschappen?

In de aflevering zien we een aantal mooie voorbeelden van hoe relaties mensen een gevoel van verbondenheid bieden. In een verbonden gemeenschap is er ruimte voor ontmoeting, dialoog en solidariteit. Dit vermindert gevoelens van isolatie en heeft zichtbaar effect op het welzijn van mensen.

Drie centrale vragen met werkvormen

Vraag 1: Wat zie je?

Reflectievragen:

- Welke verschillende werelden zie je? Welke botsingen tussen regels/procedures en de ervaringen van mensen zie je terug in de aflevering?
- Welke voorbeelden van sterk of kwetsbaar democratisch weefsel zie je in de fragmenten? Waar zie je relaties en vertrouwen groeien? En waar valt het uit elkaar?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting	Fragmenten om uit te lichten
Double Listening	Bekijk het fragment twee keer: - 1e keer vanuit de leefwereld - 2e keer vanuit de systeemwereld	- Interview Kim om aan de slag te gaan als buurtconciërge (14:20-19:00)
Versterken of verzwakken	Noteer één voorbeeld waarin de kracht van het democratisch weefsel zichtbaar is. Reflecteer op of en hoe overheid en gemeenschap elkaar versterken, en waarin ze elkaar verzwakken. Bespreek: wat maakt het verschil?	- Reflectie van Jos (30:06-32:40) - Stanley de buurttuinder (27:16-30:06) - De waarde van ontmoetingsplek (38:00-39:35)
Ongemak-analyse	Noteer momenten van ongemak. Wat zegt dat over rol, macht en verbinding?	-

Vraag 2: Wat doe je zelf?

Reflectievragen:

- Herken je situaties waarin verschillende werkelijkheden botsen? Welke uitdagingen ervaar je bij het overbruggen van deze werkelijkheden?
- Hoe draag jij zelf bij aan verbinding of juist aan afstand in je omgeving? Welke invloed heeft dit op het democratisch weefsel op die plek?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Uitwisselen van ervaringen	Bespreek de reflectievragen in duo's of groepjes. Koppel plenair terug.
Positioneer je op de lijn	Leg een lijn op de vloer. Links = leefwereld. Rechts = systeemwereld. Vraag: waar sta jij meestal in je werk? En waar zou je vaker willen staan? Nabespreking: wat valt op? Welke beweging willen we maken? Wat is daarvoor nodig?
Democratisch weefsel in drie woorden	Laat deelnemers het democratisch weefsel in hun buurt omschrijven in drie woorden. Bespreek in groepjes: waar komen de woorden vandaan? Wat zeggen ze over vertrouwen, eigenaarschap en samenwerking?
Framing checken	Pak een beleidsthema waar je mee bezig bent. Analyseer welke woorden en symbolen je gebruikt. Vertaal dit naar begrijpelijke taal die rekening houdt met de werkelijkheid van de leefwereld.

Vraag 3: Wat zou je anders kunnen doen?

Reflectievragen:

- Welke relaties verdienen meer aandacht of onderhoud?
- Hoe kun je beter rekening houden met meerdere werkelijkheden? Wat vraagt dit van jouw houding, vaardigheden en rol?
- Hoe kun je ruimte maken voor eigenaarschap van bewoners? Wat vraagt dit van jouw houding, werkwijze en organisatie?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Actiekaart	Schrijf één concrete actie op die jij morgen kunt doen om democratisch weefsel te versterken en/of de brug tussen systeem en leefwereld te overbruggen.

Handvatten uit praktijk en wetenschap

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden meegegeven als handelingsperspectief om bruggen te slaan tussen systeem- en leefwereld.

Handvat	Toelichting
Herken en benoem botsende logica's	Maak de verschillende werkelijkheden expliciet. Dit voorkomt dat weerstand wordt gezien als onwil.
Rol van vertaler expliciteren	Wijs in elk project iemand aan die actief vertaalt tussen logica's en signalen van botsing agendeert.
Vertraging bij spanning	Botsingen vragen soms om vertraging: ruimte voor dialoog voordat besluiten worden genomen.
Check framing	Analyseer taal: welke woorden sluiten uit of verbinden?

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden meegegeven als handelingsperspectief om democratisch weefsel te versterken.

Handvat	Toelichting
Investeer in relaties, niet alleen in projecten	Duurzame democratie ontstaat in langdurige verbindingen, niet in losse interventies.
Ondersteun zonder over te nemen	Faciliteer lokaal initiatief, maar laat eigenaarschap bij de gemeenschap.
Erken lokale kennis en verhalen	Lokale ervaringen en waarden vormen de basis voor vertrouwen en samenwerking.
Werk met sleutelfiguren	Vertrouwde personen in de gemeenschap versterken draagvlak.
Creëer ontmoetingsplekken	Fysieke en digitale plekken waar mensen elkaar informeel kunnen spreken.

Werkblad **Bospolder-Tussendijken**

WAAR ZIJN WE ?

We zijn in Bospolder-Tussendijken, een wijk in Rotterdam waar bewoners, professionals en gemeente samen zoeken naar nieuwe vormen van samenwerking. In deze aflevering zie je hoe alledaagse democratie ontstaat in een wijk waar de leefwereld krachtig is, maar niet altijd verbonden met de systeemwereld. We zien mensen die de brug proberen te slaan – van wijkprofessionals tot bewoners met initiatief.

Met dit werkblad onderzoeken we met elkaar hoe de alledaagse democratie hier vorm krijgt. De kernvragen waar we op reflecteren zijn:

- Hoe overbrug je de kloof tussen systeem- en leefwereld?
- Hoe versterken we verbinding en veerkracht in gemeenschappen?

INHOUD VAN HET WERKBLAD

In dit werkblad werken we met:

- de **belangrijkste inzichten** uit deze aflevering,
- **drie centrale vragen** met toegespitste werkvorm
- en relevante **handvatten vanuit wetenschap en praktijk**.

Belangrijkste inzichten uit deze aflevering

Meervoudige werkelijkheden: hoe overbrug je de kloof tussen systeem- en leefwereld?

We zien een aantal mooie voorbeelden van mensen die opereren tussen gemeente en gemeenschap, gevoed door de leefwereld, niet door beleid. De wijkprofessional als brugfiguur. We zien hoe dat kan helpen om een brug te slaan.

Niet het systeem, maar de leefwereld centraal zetten. De overbrugging komt wanneer er met bewoners wordt gesproken in plaats van over hen. Dat vraagt om een werkwijze die ruimte biedt aan bewonersinvloed, in plaats van vanuit bestaande kaders en systemen te denken.

Democratisch weefsel: hoe versterken we verbinding en veerkracht in gemeenschappen?

Plekken en relaties vormen het democratisch weefsel. Zelfgeorganiseerde buurthuis-kamers en netwerken versterken veerkracht. Fysieke ontmoetingsplekken zijn essentieel voor dialoog, betrokkenheid en het opbouwen van een community.

Bewoners aan zet: mandaat en eigenaarschap. Wanneer bewoners het mandaat krijgen om mee te beslissen, ontstaat energie en eigenaarschap. Dat vraagt veel meer om faciliteren wat er al leeft, dan om te sturen op inhoud.

Drie centrale vragen met werkvormen

Vraag 1: Wat zie je?

Reflectievragen:

- Hoe zijn ze in Bospolder-Tussendijken omgegaan met de kloof tussen leefwereld en systeemwereld? Wat kunnen we daarvan leren?
- Welke voorbeelden van sterk of kwetsbaar democratisch weefsel zie je in de fragmenten? Wat is daarin belangrijk?
- Hoe zie je dat in BoTu wordt omgegaan met macht en invloed voor de wijk?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting	Fragmenten
Overbruggen	Beschrijf hoe jij ziet dat de kloof tussen systeem en leefwereld wordt overbrugd door het volgende te beschrijven/tekenen: - Situatie waar het schuurt - Moment waarop het samenkwam - Wie er aan zet was (bewoners, gemeente, professional) - Wat hielp of juist belemmerde	- De rol van de wijknetwerker Marjo (07:45-08:20) - Niet over, maar met de wijk. Marleen (06:00-07:08) - Milja en Robbert - Park 1943 (33:50-34:41) - Bram - Los van het systeem (43:48-44:25)
Democratisch weefsel in kaart	Teken samen een netwerkkaart van het democratisch weefsel in BoTu - Welke plekken zijn belangrijk? - Welke relaties zijn dragend? - Waar is het weefsel kwetsbaar of onder druk?	- De kracht van de wijk (08:52-09:46) - Fysieke plekken - Angela (35:20-36:10) - Belang van relaties - Angela (35:20-36:10) - Investeren in wortels (28:19-29:44)
Ruimte voor zeggenschap van de bewoner	Breng de ruimte voor zeggenschap van bewoners in BoTu in kaart op een eenvoudige kaart. Wat zijn belangrijke succesfactoren en mogelijke bottlenecks?	- Marleen over experimenteren met bewoners die beslissen (10:39-11:30) - Robbert over bottlenecks voor bewonersinitiatief (21:23-22:36)

Vraag 2: Wat doe je zelf?

Reflectievragen:

- Wanneer wordt er in jouw wijk over / met bewoners gesproken? Hoeveel mensen 'van buiten' beslissen over de wijk?
- Op welke manier wordt in jouw wijk / gemeente omgegaan met macht en invloed voor bewoners? Kan dat ook anders?
- Op welke manier draag jij bij aan het netwerk in jouw wijk / gemeente?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Uitwisselen van ervaringen	Bespreek de reflectievragen in duo's of groepjes. Koppel plenair terug.
Positioneer je op de lijn	Leg een lijn op de vloer. Links = leefwereld. Rechts = systeemwereld. Vraag: waar sta jij meestal in je werk? Zien bewoners jou als iemand van de gemeente of iemand van de buurt? En waar zou je vaker willen staan? Nabespreking: wat valt op? Welke beweging willen we maken? Wat is daarvoor nodig?
Versterken van het wijknetwerk	Bespreek in kleine groepen: Wat zijn belangrijke plekken in jouw gemeente/wijk. Hoe versterken jullie die plekken? Noteer concrete voorbeelden en deel plenair.

Vraag 3: Wat zou je anders kunnen doen?

Reflectievragen:

- Hoe kan je de brug tussen de systeem en leefwereld beter overbruggen? Wat vraagt dit van jouw houding, vaardigheden en rol?
- Hoe kun je ruimte maken voor eigenaarschap van bewoners? Wat vraagt dit van jouw houding, werkwijze en organisatie?

Werkvorm ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Actiekaart	Schrijf één concrete actie op die jij morgen kunt doen om democratisch weefsel te versterken en/of de brug tussen systeem- en leefwereld te overbruggen.

Handvatten uit praktijk en wetenschap

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden meegegeven als handelingsperspectief om bruggen te slaan tussen systeem- en leefwereld.

Handvat	Toelichting
Herken en benoem botsende logica's	Maak de verschillende werkelijkheden expliciet. Dit voorkomt dat weerstand wordt gezien als onwil. ABCD benadrukt het belang van luisteren naar lokale verhalen om deze logica's te begrijpen en te verbinden.
Rol van vertaler of bruggenbouwer expliciteren	Wijs in elk project iemand aan die actief vertaalt tussen logica's en signalen van botsing agendeert.
Vertraging bij spanning	Botsingen vragen soms om vertraging: ruimte voor dialoog voordat besluiten worden genomen. ABCD pleit voor participatieve processen waarin spanning niet wordt opgelost door top-down besluiten, maar door gezamenlijke reflectie.
Check framing	Analyseer taal: welke woorden sluiten uit of verbinden? ABCD moedigt aan om taal te gebruiken die mensen uitnodigt om mee te doen en zich eigenaar te voelen.

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden meegegeven als handelingsperspectief om democratisch weefsel te versterken

Handvat	Toelichting
Investeer in relaties, niet alleen in projecten	Duurzame democratie ontstaat in langdurige verbindingen, niet in losse interventies.
Ondersteun zonder over te nemen	Faciliteer lokaal initiatief, maar laat eigenaarschap bij de gemeenschap.
Erken lokale kennis en verhalen	Lokale ervaringen en waarden vormen de basis voor vertrouwen en samenwerking.
Werk met sleutelfiguren	Vertrouwde personen in de gemeenschap versterken draagvlak.
Creëer ontmoetingsplekken	Fysieke en digitale plekken waar mensen elkaar informeel kunnen spreken.

Werkblad Oudeschip, Het Hogeland

WAAR ZIJN WE ?

In deze aflevering zijn we op bezoek in Oudeschip, een klein dorp in het Hogeland. Je ziet hoe mensen omgaan met verlies, onzekerheid en macht. De aflevering laat zien wat het betekent als je jarenlang in onzekerheid leeft door grote gebiedsontwikkelingen in je naaste omgeving en waar dit schuurt in het samenspel tussen dorp en overheden.

Met dit werkblad onderzoeken we met elkaar hoe de alledaagse democratie hier vorm krijgt. De kernvragen waar we op reflecteren zijn:

- Hoe geef je erkenning aan wat mensen meemaken?
- Hoe ga je bewust om met macht en invloed?

INHOUD VAN HET WERKBLAD

In dit werkblad werken we met:

- de **belangrijkste inzichten** uit deze aflevering,
- **drie centrale vragen** met toegespitste werkvorm
- en relevante **handvatten vanuit wetenschap en praktijk**.

Belangrijkste inzichten uit deze aflevering

Emotie, pijn en verlies: hoe geef je erkenning aan wat mensen meemaken?

• *In Oudeschip is luisteren en erkennen cruciaal. Zonder erkenning van pijn en verlies ontstaat afstand tussen bewoners en overheid. Mensen voelen zich niet serieus genomen, wat leidt tot wantrouwen.*

• *Emoties maken waarden zichtbaar: boosheid, verdriet en angst laten zien dat waarden als rechtvaardigheid, veiligheid en waardigheid zijn aangetast. Door deze emoties ruimte te geven, ontstaat verbinding en herstel.*

Macht en ongelijkheid: hoe ga je bewust om met macht en invloed?

• *Macht vraagt om bewust gebruik. In de aflevering zien we hoe macht en invloed ongelijk verdeeld zijn. Actief ruimte maken voor anderen en het compenseren van (toegangs)drempels versterkt democratie en vertrouwen.*

• *Transparantie en tastbare stapjes geeft grip. Ook als er nog onzekerheid is, zoals bij langjarige gebiedsontwikkelingen, geeft het mensen grip om te weten wie beslist en wat bespreekbaar is. Deel afwegingen en laat zien hoe besluiten tot stand komen, ook als niet iedereen het ermee eens is.*

Drie centrale vragen met werkvormen

Vraag 1: Wat zie je?

Reflectievragen:

- Welke vormen van verlies, pijn of emotie zie je in Oudeschip? Wat raakt je?
- Hoe reageren bestuurders, politici of ambtenaren? Wordt er ruimte geboden voor erkenning of juist niet?
- Welke machtsverschillen zie je in de aflevering? Wie heeft toegang tot informatie, taal, netwerk? Wie niet?
- Waar zie je machtsbewust of juist onbewust handelen?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting	Fragmenten
Loss mapping	Noteer op een papier/bord: Welke verliezen raken wie, hoe is dat zichtbaar gemaakt? Maak inzichtelijk via stickers. - Rode sticker: pijnpunten - Blauwe sticker: kou/afstand - Groene sticker: momenten van erkenning	- Continu onrust, je wil gewoon een keer niks (04:44-05:35) - Wethouder Het Hogeland (09:00-10:25) - Ruimte voor erkenning (18:15-20:15) - Gedicht (36:21-37:14)
Power mapping	Teken een cirkel met actoren uit de aflevering. Plaats ze dichterbij of verder weg van de kern op basis van invloed. Wie heeft invloed en wie ontbreekt? Bespreek met elkaar: wat werkt goed en waarom? Wat werkt niet goed en waarom?	- Openingsfragment (02:33-04:26) - Winanda, adviseur Groninger Dorpen. Waarom weten bewoners zo weinig? (06:30-08:52) - Situatie Oudeschip (14:25-18:14) - Rol van de overheid: Vangnetregeling en open planproces (32:41-36:20) - Reflectie vanuit Groningen Dorpen (37:20 – 38:10)
Double Listening	Bekijk het fragment twee keer: - 1e keer vanuit de leefwereld - 2e keer vanuit de systeemwereld Noteer woorden of zinnen die typisch zijn voor elke logica. Bespreek dit met je buurman of buurvrouw. Tot welke inzichten leidt dit?	- Informatieavond en rol van participatie (24:30-31:50) - De bewoner die meet en de groenstrook (38:15-42:20) -

Vraag 2: Wat doe je zelf?

Reflectievragen:

- Waar in jouw werk herken je situaties waarin emoties of verlies een rol spelen?
- Hoe reageer jij op zulke situaties? Wat vind je daarin moeilijk of waardevol?
- Welke patronen zie je in je organisatie als het gaat om erkenning?
- Waar zit jouw macht? Hoe gebruik je die?
- Op welke manier wordt in jouw wijk / gemeente omgegaan met macht en invloed voor bewoners? Wat merk je dat dit doet met vertrouwen?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Uitwisselen van ervaringen	Bespreek de reflectievragen in duo's of groepjes. Koppel plenair terug
Trigger kompas	Neem een situatie waar pijn, verlies of emotie aan de orde is. Teken vier kwadranten: Wat raakt mij? – Wat doe ik dan vaak? – Wat helpt mij te erkennen/vertragen? – Wat wil ik voortaan doen? Bespreek in duo's.
Extreme macht-karikatuur	Maak een karikatuur van jouw machtspositie: schrijf alles op waar jij invloed op hebt (budget, agenda, taal, netwerk, media, timing). Overdrijf waar nodig. Deel in duo's: wat verrast je?

Vraag 3: Wat zou je anders kunnen doen?

Reflectievragen:

- Hoe kun jij in gesprekken meer ruimte maken voor luisteren en erkenning, zonder direct te willen oplossen?
- Welke concrete stap kun jij zetten om jouw macht in te zetten voor meer gelijkheid en eigenaarschap?
- Welke actie kun jij morgen nemen om tegenmacht te versterken of drempels voor deelname te verlagen?

Werkvorm	Toelichting
Bandbreedte kaart: transparantie oefenen	Laat deelnemers een actueel vraagstuk kiezen en drie kolommen invullen. - Vast: hier is geen ruimte voor invloed - Bespreekbaar: hier kunnen we samen keuzes maken - Open: hier is nog alles mogelijk Bespreek hoe je helder en transparant met bewoners kunt communiceren/samenwerken
Commitmentkaart	Laat deelnemers één concrete actie opschrijven die zij morgen kunnen doen om erkenning te geven en beter te luisteren.

Handvatten uit praktijk en wetenschap

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden benut om mee te geven als handelingsperspectief om ruimte te geven voor emoties, pijn en verlies.

Tips

1. **Luister actief, oordeel later.** Emoties verdienen eerst ruimte, dan pas duiding.
2. **Wees zichtbaar en menselijk.** Nabijheid doet ertoe, juist in tijden van verlies.
3. **Erken collectief trauma.** Verlies raakt vaak meer dan één individu; erken het als systeemprobleem.
4. **Gebruik rituelen en symboliek.** Denk aan herdenkingen, publieke momenten van erkenning.
5. **Werk met professionals uit zorg & sociaal domein.** Zij hebben ervaring met emotioneel beladen gesprekken.

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden benut om mee te geven als handelingsperspectief om machtsbewust te handelen.

Tips

1. **Maak macht expliciet.** Benoem wie beslist, wie adviseert, wie informeert?
2. **Maak duidelijk:** wat is beïnvloedbaar en wat niet?
3. **Compenseer ongelijkheid.** Zorg voor vergoeding voor reiskosten, tijdsinvestering of opvang
4. **Creëer tegenmacht ruimte:** faciliteer onafhankelijke toetsing.
5. **Check wie ontbreekt:** wie zit niet aan tafel maar wordt geraakt?

Werkblad Oud-Krispijn, Dordrecht

WAAR ZIJN WE ?

In deze aflevering zijn we op bezoek in Oud-Krispijn, een wijk in Dordrecht.

Je ziet hoe mensen zich inzetten voor elkaar en voor hun buurt. Ze organiseren ontmoetingen, delen verhalen en bouwen aan vertrouwen.

De Buitenwacht speelt hierin een belangrijke rol: een netwerk dat mensen verbindt, ondersteunt en ruimte geeft aan ervaringen.

Met dit werkblad onderzoeken we met elkaar hoe de alledaagse democratie hier vorm krijgt. De kernvragen waar we op reflecteren zijn:

- Hoe versterken we verbinding en veerkracht in gemeenschappen?
- Hoe geef je erkenning aan wat mensen meemaken?

INHOUD VAN HET WERKBLAD

In dit werkblad werken we met:

- de belangrijkste inzichten uit deze aflevering,
- drie centrale vragen met toegespitste werkvorm
- en relevante handvatten vanuit wetenschap en praktijk.

Belangrijkste inzichten uit deze aflevering

Democratisch weefsel: hoe versterken we verbinding en veerkracht in gemeenschappen?

• In Oud-Krispijn zie je dat ontmoetingsplekken en relaties het hart vormen van democratie. Buurthuis kamers, netwerken en rituelen zorgen voor betrokkenheid en eigenaarschap. Mensen organiseren zichzelf, vaak zonder directe sturing van de overheid.

Emotie, pijn en verlies: hoe geef je erkenning aan wat mensen meemaken?

- In de aflevering zie je dat verlies en pijn niet alleen verdriet brengen, maar ook kunnen leiden tot nieuwe vormen van betrokkenheid. Mensen zetten zich in voor anderen, juist vanuit hun eigen ervaringen.
- Emoties maken waarden zichtbaar. Boosheid, verdriet, angst signaleren aangetaste waarden (rechtvaardigheid, waardigheid, veiligheid).

Drie centrale vragen met werkvormen

Vraag 1: Wat zie je?

Reflectievragen:

- Welke vormen van democratisch weefsel zie je in de aflevering?
- Wat drijft mensen om zich in te zetten voor de buurt en voor elkaar?
- Wat vinden bewoners belangrijk? Welke thema's, plekken of relaties geven betekenis?
- Welke publieke taken worden hier opgepakt zonder (zichtbare) betrokkenheid van de overheid?
- Welke emoties, pijn en verlies zitten in deze aflevering? Hoe wordt daarmee omgegaan?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting	Fragmenten
De kracht én de pijn van Oud-Krispijn	Onderzoek en bespreek de aanpak van De Buitenwacht. Wat zie je ze wel/niet doen? Waaruit bestaat 'doen'? Wat werkt? Wat zijn de principes?	- De impact van De Buitenwacht op Marcel (4:31-5:05) - Vrijwilligers (17:45-19:31) - De situatie van Jan (09:00-11:22), (24:30-26:00), (33:21-36:10) - Afscheid van Marcel (1:53-4:30) - Hulp van Juul (23:07-24:26) - Verhalen optekenen (30:47-33:19)
Versterken van democratisch weefsel	Onderzoek en bespreek de aanpak van De Buitenwacht. Wat zie je ze wel/niet doen? Waaruit bestaat 'doen'? Wat werkt? Wat zijn de principes?	- Het gedachtegoed van De Buitenwacht (05:08-06:16) - Het trainen van de vrijwilligers (11:20-13:22) - Herstructurering Oud-Krispijn (13:23-14:19) - Wat De Buitenwacht doet (28:40-29:47)
Wat vinden mensen belangrijk?	Noteer uitspraken en gedragingen die iets zeggen over waarden. Cluster in thema's zoals veiligheid, erkenning, verbondenheid. Bespreek: wat zegt dit over de waarden en behoeften in de wijk?	Zelfde fragmenten als bij de kracht en pijn van Oud-Krispijn.

Vraag 2: Wat doe je zelf?

Reflectievragen:

- Waar zie jij in jouw eigen omgeving vergelijkbare vormen van sociaal initiatief of gemeenschapskracht? Hoe draag jij daaraan bij?
- Welke ruimte geef jij aan informele vormen van zorg, ontmoeting en democratische participatie?
- In hoeverre herken je de waarden en drijfveren van bewoners uit de aflevering in je eigen werkpraktijk?
- Hoe ga jij om met emoties en verhalen van bewoners?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Uitwisselen van ervaringen	Bespreek de reflectievragen in duo's of groepjes. Koppel plenair terug.
De krachtkaart	Laat deelnemers op een kaart van hun wijk/gemeente plekken opschrijven/markeren waar zij sociaal weefsel ervaren. Laat ze beschrijven: wat gebeurt daar? Wie zijn de trekkers? Welke waarden worden zichtbaar? Bespreek in kleine groepen: wat zegt dit over de kracht van de gemeenschap? Wat is de rol van de overheid hier?
Erkenningsmoment	Laat deelnemers een moment beschrijven waarop ze zich echt gezien voelde, of juist niet. Wat maakte het verschil?

Vraag 3: Wat zou je anders kunnen doen?

Reflectievragen:

- Hoe kun je als overheid bijdragen aan het versterken van sociaal weefsel zonder het over te nemen?
- Hoe kun je plekken als deze ondersteunen als leerplaatsen voor democratische waarden?
- Hoe kun je meer ruimte maken voor luisteren, erkenning en emoties?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Commitmentkaart	Deelnemers formuleren één concrete actie of gedragsverandering die zij morgen kunnen toepassen om ruimte te maken voor bewonerskracht en democratisch weefsel. Laat ze dit koppelen aan een inzicht uit de aflevering dat hen raakte.
Jouw rol in het weefsel	Deelnemers tekenen zichzelf in het midden van een leeg vel. Daaromheen tekenen of schrijven ze: (1) wie of wat beïnvloedt mijn handelen? (2) waar ervaar ik ruimte of belemmering? (3) waar schuurt het? (4) waar kan ik ruimte maken voor anderen? Bespreek in kleine groepen.

Handvatten uit praktijk en wetenschap

Het gedachtegoed van Paolo Freire als inspiratie voor De Buitenwacht

Paolo Freire (1921-1997) was een Braziliaanse pedagoog en filosoof. Zijn gedachtegoed vormt wereldwijd een inspiratiebron voor gemeenschapsontwikkeling en democratische vernieuwing. Voor Freire is democratie geen systeem of structuur, maar een manier van samenleven: een proces van bewustwording, dialoog en gezamenlijke actie. Het gaat om het versterken van menselijke waardigheid, sociale rechtvaardigheid en collectieve zeggenschap.

De volgende kernprincipes staan centraal:

- 1. Bewustwording: echte verandering begint bij bewustwording: het besef dat sociale ongelijkheid, uitsluiting of armoede geen natuurverschijnselen of toeval zijn, maar het gevolg van maatschappelijke structureren. Mensen kunnen leren om hun situatie te begrijpen, te bevragen en te veranderen.*
- 2. Dialoog als leerproces. In plaats van top-down kennisoverdracht pleitte Freire voor dialoog: een gelijkwaardige uitwisseling van ervaringen, inzichten en betekenis. Leren gebeurt in gesprek, niet door instructie.*
- 3. Ervaring als vertrekpunt. Begin altijd bij de leefwereld van mensen. Hun ervaringen, verhalen en context zijn de basis voor het leren en handelen.*
- 4. Reflectie én actie. Leren is niet alleen nadenken, maar ook doen. Een voortdurende wisselwerking tussen reflectie en actie. Door te handelen en daarover te reflecteren, ontstaat verandering persoonlijk en maatschappelijk.*
- 5. Onderdrukking en bevrijding. Helpen om patronen van afhankelijkheid, uitsluiting of machteloosheid te doorbreken. Ruimte maken voor bewoners om vorm te geven aan hun leefomgeving, en als overheid leren te ondersteunen zonder over te nemen.*

Werkblad **Amsterdam**

WAAR ZIJN WE ?

We zijn in de Lutkemeerpolder, een agrarisch gebied aan de rand van Amsterdam. Hier botsen plannen voor een bedrijventerrein met lokale initiatieven voor biologische landbouw. De aflevering volgt bewoners én gemeente, waar ontwerper Joyce van den Berg werkt aan integrale gebiedsontwikkeling. Je ziet hoe verschillende werelden elkaar raken en hoe lastig het is om echt in gesprek te komen.

Met dit werkblad onderzoeken we met elkaar hoe de alledaagse democratie hier vorm krijgt. De kernvragen waar we op reflecteren zijn:

- Hoe dicht je de kloof tussen leef- en systeemwereld?
- Hoe ga je bewust om met invloed en uitsluiting?

INHOUD VAN HET WERKBLAD

In dit werkblad werken we met:

- de belangrijkste inzichten uit deze aflevering,
- drie centrale vragen met toegespitste werkvorm
- en relevante handvatten vanuit wetenschap en praktijk.

Belangrijkste inzichten uit deze aflevering

Meervoudige werkelijkheden: hoe overbrug je kloof tussen systeem- en leefwereld?

- *In de Lutkemeerpolder zie je hoe bewoners, initiatiefnemers en ambtenaren elk vanuit hun eigen wereld naar gebiedsontwikkeling kijken. Professionals ontmoeten elkaar in Pakhuis de Zwijger en spreken met elkaar in 'professional-taal', terwijl bewoners door de modder lopen en zich niet gehoord voelen. Botsingen ontstaan niet door onwil, maar door verschil in taal, rituelen en timing. Verplaats je in het perspectief van de ander: zie, beschrijf en erken verschillende posities.*
- *De aflevering laat zien hoe ambtenaren proberen grip te krijgen op complexe opgaven: met aandacht voor bodem, biodiversiteit, infrastructuur en klimaat. Maar ook hoe moeilijk het is om deze ontwerppraktijk te verbinden binnen de systeemwereld. Gebruik professioneel ongemak als ingang voor dialoog, niet als iets om te vermijden.*

Macht en ongelijkheid: hoe ga je bewust om met macht en invloed?

- *De aflevering laat zien hoe macht ongelijk verdeeld is. Bewoners voelen zich buitengesloten, terwijl het gemeentebestuur vooral spreekt over financiële kaders. Het echte gesprek lijkt al gevoerd vóór participatie begint. Herken machtsdynamiek: niet om te veroordelen, maar om te begrijpen.*

Drie centrale vragen met werkvormen

Vraag 1: Wat zie je?

Reflectievragen:

- Welke perspectieven zie je in de aflevering? Hoe verschillen ze van elkaar?
- Waar zie je dat bewoners, professionals of bestuurders elkaar proberen te vinden? Wat lukt daarin wel of niet?
- Welke machtsverhoudingen zie je? Hoe werken die door in taal, timing en positie?
- Waar zie je voorbeelden van machts(on)bewust handelen die wel/niet goed werken?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting	Fragmenten
Perspectief wisseling	Kies een rol (ambtenaar, bewoner of bestuurder). Verplaats je in het perspectief en belang van de ander. Wat zien zij? Wat drijft hen? Waar schuurt het? Wissel uit met je buurman.	- Leven in de bodem (03:35-05:16) - Iris en de Lutkemeerpolder (05:18 -08:14) -
Power mapping	Teken een cirkel met actoren uit de aflevering. Plaats ze dichterbij of verder weg van de kern op basis van invloed. Wie heeft invloed en wie ontbreekt? Bespreek met elkaar: wat werkt goed en waarom? Wat werkt niet goed en waarom?	- Campagne red ons groen (17:15-20:38) - Het Lutkemeer-ommetje (27:44-29:55) - De situatie in Lutkemeer (31:13-37:24) - Zonnige rondleiding (40:18-45:59)
De systeemwereld	Beschrijf hoe wordt gewerkt aan het leggen van verbindingen binnen de systeemwereld? Waar lukt dat? Waar niet? Waarom?	- De integrale ontwerpmethode (10:30-15:35) - Samenwerken (15:48-17:10) - Het wallengebied en opgavegericht werken (20:40-27:04) - Naar de opgave werken in de organisatie (30:28-31:10) - Prioriteren in opgaven (39:26-40:18)

Vraag 2: Wat doe je zelf?

Reflectievragen:

- In welke situaties merk jij dat mensen elkaar niet goed begrijpen, ondanks goede bedoelingen? Wat betekent verbinding daar?
- Wanneer heb jij actief ruimte gemaakt voor een ander perspectief? Wat gebeurde er toen?
- Welke formele en informele invloed heb jij in je werk? Hoe gebruik je die?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Extreme macht-karikatuur	Maak een karikatuur van jouw machtspositie: schrijf alles op waar jij invloed op hebt (budget, agenda, taal, netwerk, media, timing). Overdrijf waar nodig. Deel in duo's: wat verrast je?
Verplaatsingsopdracht	Beschrijf een situatie vanuit het perspectief van iemand anders. Wat zie je dan? Wat verandert er in je oordeel of aanpak?

Vraag 3: Wat zou je anders kunnen doen?

Reflectievragen:

- Welke bestaande werkwijze belemmert verbinding of gelijkwaardig gesprek? Wat zou je kunnen aanpassen?
- Hoe kun je in jouw omgeving of team ruimte maken voor meerdere perspectieven, ook als ze schuren?
- In welk gesprek of samenwerking merk je dat verbinding ontbreekt? Wat kun jij doen om die te herstellen of versterken?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Bandbreedte kaart: transparantie / invloed oefenen	Laat deelnemers een actueel vraagstuk kiezen en drie kolommen invullen. - Vast: hier is geen ruimte voor invloed - Bespreekbaar: hier kunnen we samen keuzes maken - Open: hier is nog alles mogelijk Bespreek hoe je helder en transparant met bewoners kunt communiceren/samenwerken.
Commitmentkaart	Noteer één concrete actie om beter te luisteren, macht te delen of verbinding te versterken.
Gespreksontwerp?	Ontwerp een gesprek waarin verschillende perspectieven gelijkwaardig aan bod komen. Wat vraagt dat van jou?

Handvatten uit praktijk en wetenschap

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden benut om mee te geven als handelingsperspectief om de kloof tussen systeem- en leefwereld te overbruggen.

Tips

1. **Zie verschil als vertrekpunt.** Ga niet uit van consensus, maar het bestaan van meerdere logica's. Verschil is geen probleem, maar een bron van inzicht.
2. **Verplaats je actief in andere perspectieven.** Oefen met het luisteren naar perspectieven van anderen. Wat zien zij? Wat is voor hen belangrijk en waarom?
3. **Gebruik taal die verbindt.** Vermijd jargon en abstracte beleidswoorden. Kies woorden die aansluiten bij de leefwereld van betrokkenen.
4. **Maak ruimte voor het echte gesprek.** Zorg dat gesprekken niet alleen formeel zijn, maar ook inhoudelijk en relationeel. Laat mensen vertellen wat voor hen op het spel staat.
5. **Werk met gedeelde beelden en rituelen.** Gebruik kaarten, verhalen, plekken of metaforen die helpen om perspectieven te verbinden.

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden benut om mee te geven als handelingsperspectief om machtsbewust te handelen.

Tips

1. **Maak macht expliciet.** Benoem wie beslist, wie adviseert, wie informeert?
2. **Maak duidelijk:** wat is beïnvloedbaar en wat niet?
3. **Compenseer ongelijkheid.** Zorg voor vergoeding voor reiskosten, tijdsinvestering of opvang
4. **Creëer tegenmacht ruimte:** faciliteer onafhankelijke toetsing
5. **Check wie ontbreekt:** wie zit niet aan tafel maar wordt geraakt?

Werkblad **Heeten, Raalte**

WAAR ZIJN WE ?

In deze aflevering zijn we op bezoek in Heeten, in de gemeente Raalte. Inwoners en gemeente werken intensief samen. Ze praten veel met elkaar, lossen dingen op in overleg, en vertrouwen erop dat iedereen het beste met elkaar voor heeft. Daardoor lukt het om voorzieningen als een zwembad en sporthal te behouden, en om samen vanuit een dorpsambitieplan te werken.

Met dit werkblad onderzoeken we met elkaar hoe de alledaagse democratie hier vorm krijgt. De kernvragen waar we op reflecteren zijn:

- Hoe versterken we verbinding en veerkracht in gemeenschappen?
- Hoe ga je bewust om met invloed en uitsluiting?

INHOUD VAN HET WERKBLAD

In dit werkblad werken we met:

- de **belangrijkste inzichten** uit deze aflevering,
- **drie centrale vragen** met toegespitste werkvorm
- en relevante **handvatten vanuit wetenschap en praktijk**.

Belangrijkste inzichten uit deze aflevering

Democratisch weefsel: hoe versterken we verbinding en veerkracht in gemeenschappen?

- *In Heeten draait democratie om menselijke relaties. Inwoners en gemeente werken samen op basis van vertrouwen, niet vanuit regels of beleid. Door veel te overleggen en elkaar serieus te nemen, ontstaan duurzame oplossingen zoals het behoud van voorzieningen en het opstellen van een dorpsambitieplan.*
- *Democratie is hier alledaags en zichtbaar in kleine gebaren: een boer die spontaan grond aanbiedt, een open dag die voelt als een dorpsfestival, jongeren die actief worden betrokken. Politieke verschillen worden overstegen door gemeenschapszin en de overtuiging dat "er altijd wel iemand opstaat" om de kar te trekken.*

Macht en ongelijkheid: hoe ga je bewust om met macht en invloed?

- *Inwoners krijgen mandaat en eigenaarschap. Dat zorgt voor energie en betrokkenheid. De gemeente ondersteunt wat er al leeft, in plaats van te sturen. Zo ontstaat ruimte voor initiatief en verantwoordelijkheid bij bewoners.*
- *Macht wordt bewust gedeeld. Er is aandacht voor wie niet vanzelf meedoet: jongeren, nieuwkomers, mensen die minder makkelijk toegang hebben. Door actief ruimte te maken en drempels te verlagen, groeit het vertrouwen en wordt de democratie inclusiever.*

Drie centrale vragen met werkvormen

Vraag 1: Wat zie je?

Reflectievragen:

- Welke voorbeelden van sterk of kwetsbaar democratisch weefsel zie je in de fragmenten? Wat is daarin belangrijk?
- Hoe zie je dat vertrouwen wordt opgebouwd in Heeten? Wat zijn daar voorwaarden voor?
- Hoe wordt in Heeten omgegaan met macht en invloed voor de wijk?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting	Fragmenten
Ruimte voor zeggenschap van de bewoner	Teken hoe bewoners invloed hebben in Heeten. Wat zijn belangrijke succesfactoren en mogelijke bottlenecks?	- De burgerbegroting (19:24-21:36) - Truus en Lotte over de verandering in de gemeente (30:36-33:15)
Machtsbewust handelen	Bespreek voorbeelden van bewust omgaan met macht. Wat kun je hiervan leren?	- Betrekken van jongeren (35:00-36:01) - Stukje grond (11:15-12:46)
De kracht van de gemeenschap	Noteer één voorbeeld waarin de kracht van het democratisch weefsel zichtbaar is. Reflecteer op wat dit voorbeeld zo krachtig maakt.	- Open dag Maureen (36:48-42:10) - Mangs buij te Bange (12:53-16:31)

Vraag 2: Wat doe je zelf?

Reflectievragen:

- Hoe wordt in jouw wijk/gemeente omgegaan met macht en invloed?
- Waar zit jouw invloed? Hoe gebruik je die?
- Hoe draag jij bij aan democratisch weefsel?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Uitwisselen van ervaringen	Bespreek de reflectievragen in duo's of groepjes. Koppel plenair terug.
Verhalenwand	Schrijf korte verhalen over samenwerking of conflict in je buurt. Bespreek patronen.
Democratisch weefsel in 3 woorden	Omschrijf het democratisch weefsel in jouw buurt in drie woorden. Wat zeggen ze over vertrouwen en samenwerking?

Vraag 3: Wat zou je anders kunnen doen?

Reflectievragen:

- Welke stap kun jij zetten om macht te delen?
- Hoe kun je ruimte maken voor eigenaarschap van bewoners?
- Hoe kun je plekken zoals Heeten ondersteunen als leerplek?

Werkvormen ter verdieping

Werkvorm	Toelichting
Bandbreedte kaart: invloed delen oefenen	Laat deelnemers een actueel vraagstuk kiezen en drie kolommen invullen. - Vast: hier is geen ruimte voor invloed - Bespreekbaar: hier kunnen we samen keuzes maken - Open: hier is nog alles mogelijk Bespreek hoe je helder en transparant met bewoners kunt communiceren/samenwerken.
Actiekaart	Schrijf één concrete actie op die jij morgen kunt doen om democratisch weefsel te versterken en/of machtsbewuster te handelen.

Handvatten uit praktijk en wetenschap

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden benut om mee te geven als handelingsperspectief om machtsbewust te handelen.

Tips

1. **Maak macht expliciet.** Maak duidelijk wie beslist, wie adviseert, wie informeert?
2. **Maak duidelijk:** wat is beïnvloedbaar en wat niet?
3. **Compenseer ongelijkheid.** Zorg voor vergoeding voor reiskosten, tijds-investering of opvang
4. **Creëer ruimte voor tegenmacht:** faciliteer onafhankelijke toetsing
5. **Check wie ontbreekt:** wie zit niet aan tafel maar wordt geraakt?

Tijdens de bijeenkomst kunnen onderstaande handvatten worden meegegeven als handelingsperspectief om democratisch weefsel te versterken.

Handvat	Toelichting
Investeer in relaties, niet alleen in projecten	Duurzame democratie ontstaat in langdurige verbindingen, niet in losse interventies.
Ondersteun zonder over te nemen	Faciliteer lokaal initiatief, maar laat eigenaarschap bij de gemeenschap.
Erken lokale kennis en verhalen	Lokale ervaringen en waarden vormen de basis voor vertrouwen en samenwerking.
Werk met sleutelfiguren	Vertrouwde personen in de gemeenschap versterken draagvlak.
Creëer ontmoetingsplekken	Fysieke en digitale plekken waar mensen elkaar informeel kunnen spreken.

Individuele reflectievragen

De documentaireserie Nederland van Binnen laat zien dat democratie niet alleen in vergaderzalen plaatsvindt. Democratie leeft juist in het dagelijks leven: in ontmoetingen, gesprekken, spanningen en samenwerking. Dit noemen we alledaagse democratie. Het is geen ingewikkeld systeem, maar iets wat we samen doen. Het gaat om hoe we luisteren, ruimte geven, verschillen accepteren en samen keuzes maken.

Waarom reflecteren?

Door stil te staan bij wat je ziet én bij je eigen rol, kun je bijdragen aan meer vertrouwen, eigenaarschap en verbinding. En daarmee aan het versterken van de alledaagse democratie.

De 8 vragen helpen je om:

- Te zien wat er gebeurt in de aflevering;
- Te herkennen wat dit zegt over jouw eigen omgeving of werk;
- Vooruit te kijken naar wat jij kunt doen om de democratie in het dagelijks leven sterker te maken.

Kijken en herkennen

1. Wat raakte jou het meest in deze aflevering? Waarom?
2. Welke waarden, emoties of spanningen zag je terug?
Wat zegt dat over wat mensen belangrijk vinden?
3. Hoe zag je relaties tussen mensen en overheid vorm krijgen?
Wat werkte wel of niet?
4. Waar zag je botsingen of juist pogingen om bruggen te slaan tussen de systeemwereld en de leefwereld?
5. Hoe werd in de aflevering omgegaan met macht en invloed?
Wat werkte wel of niet?

Eigen praktijk

5. Waar herken jij iets vergelijkbaars in jouw werk of omgeving?
6. Hoe ga jij meestal om met verschil, spanning of emotie?
Welke overtuigingen of reflexen merk je bij jezelf als het schuurt?
7. Hoe draag jij bij aan vertrouwen, verbondenheid en eigenaarschap in jouw dorp, wijk of werk?

Vooruitkijken

8. Welke kleine stap kun jij morgen zetten om eigenaarschap te vergroten, verbindingen te versterken en je te verplaatsen in het perspectief van een ander? Wat heb je daarvoor nodig?

colofon

ontwikkeling

Anne van Heerwaarden
Steven Blok
Jornt van Zuijlen
Joop Hofman
Frederik van Dalfsen
Valérie Schuit

redactie

Anne van Heerwaarden

organisatie

eyewonder productions

oktober 2025

Dit dossier kwam tot stand met de steun van: het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en DOEN.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

